

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	19
----------------	----

ГЛАВА ПЪРВА

РАБОТЕЩИ ПО ТРУДОВ ДОГОВОР	21
----------------------------------	----

Раздел 1

Обхват на осигуряването	25
-------------------------------	----

Казус: Дъждат ли се осигурителни вноски за работниците и служителите във временна неработоспособност и майчинство, както и за поазващите неплащан отпуск?..... 25

Казус: Как се осигуряват лицата, работещи по чл. 114а от Кодекса на труда?..... 27

Казус: Как се осигурява лице, работещо по два трудови договора?..... 30

Казус: Какви са поазите и тежестите от наемането на пенсионер?..... 32

Казус: Как се внасят здравните вноски на лицата в отпуск?... 35

Казус: Как се осигурява здравно работник или служител, който не е отработил всички дни в месеца?..... 38

Раздел 2

Осигурителен доход	40
--------------------------	----

Казус: Кои суми, изплащани от работодателя, се включват в осигурителния доход на лицата?..... 40

Казус: Дъждат ли се и какви осигурителни вноски върху средствата за социални разходи?..... 42

Казус: Дъждат ли се осигурителни вноски върху застраховки „Живот“ на работниците и служителите?..... 45

Казус: Може ли работодателят да спести осигурителни вноски, предоставяйки на работниците и служителите ваучери за храна?..... 49

<i>Казус: В какви случаи върху ваучерите за храна могат да се дължат осигурителни вноски?</i>	51
<i>Казус: Кои са обезщетенията, изплащани от работодателя, върху които не се дължат осигурителни вноски?</i>	54
<i>Казус: Дължи ли работодателят осигурителни вноски върху стойността на безплатната храна, която предоставя на работниците и служителите?</i>	56
<i>Казус: Дължи ли работодателят осигурителни вноски върху парите за грехи?</i>	58
<i>Казус: Дължат ли се осигурителни и здравноосигурителни вноски върху средствата, с които предприятието купува карти за градски транспорт на работниците и служителите?</i>	60
<i>Казус: Как се определят минималният и максималният осигурителен доход за лицата, които не са отработили всички дни от месеца или работят при сумирано изчисляване на работното време?</i>	61

Раздел 3

Задължения на осигурителя	65
<i>Казус: Дължи ли работодателят осигурителни и здравноосигурителни вноски при признаването на уволение за незаконно и при изплащане на обезщетение за оставане без работа поради незаконно уволение?</i>	65
<i>Казус: Как следва да се подаде декларация образец № 1 при незаконно уволение?</i>	68
<i>Казус: Какви са задълженията на работодателя при трудова заповука?</i>	69
<i>Казус: Какви са задълженията на работодателя при изплащане на обезщетение по чл. 222, ал. 1 от Кодекса на труда?</i>	72
<i>Казус: Какви задължения възникват за работодателя при представяне на боличен лист от работника или служителя?</i> ...74	
<i>Казус: Кога работодателят не изплаща първите три дни от временната неработоспособност за своя сметка и дължи ли вноски?</i>	75

Раздел 4

Документи във връзка с осигуряването..... 80

Казус: Какво представява служебната бележка за ползване на програмата на НОИ за профилактика и рехабилитация?..... 80

Казус: Кои грешки при попълване на удостоверение № 9 могат да се окажат фатални?..... 82

Казус: Как се подават декларации образец № 1 за лица, работещи по два трудови договора? 86

Казус: Какви са особеностите при попълване на декларация образец № 1 за лица, работещи при сумирано отчитане на работното време? 88

Казус: Как се удостоверява осигурителен доход на лице, работило при непълно работно време?..... 90

Казус: Кога и как се издава удостоверение обр. УП-3? Какви са спецификите при сумирано отчитане на работното време? 93

Казус: Работник ползва 30-дневен непламен отпуск, който се зачита за трудов и осигурителен стаж, и последният му ден от този отпуск е 14.09.2021 г. От 15.09.2021 г. работодателят разрешава на същия работник 6 месеца непламен отпуск. Как се попълва декларация образец № 1? 95

Казус: Какви са особеностите при попълване на удостоверение образец № 9 при сумирано отчитане на работното време?..... 96

Раздел 5

Обезщетения 99

Казус: Дъщеря ли работодателят обезщетение по чл. 222, ал. 3 от КТ, когато работникът или служителят се пенсионира по-рано от определената пенсионна възраст? 99

Казус: От 2006 г. лице работи в общинско предприятие, което през 2013 г. е преобразувано. От 2014 г. е образувано и ново общинско предприятие, в което лицето успоредно започва работа. Така от 2014 г. лицето е с два трудови договора на 4-часово работно време. През месец декември 2021 г. предстои

<i>пенсиониране на лицето. Какво обезщетение и в какъв размер следва да получи от двете предприятия по този повод?</i>	100
Казус: <i>Как работодателят да обжалва болничен лист и какви са последиците от обжалването?</i>	103
Казус: <i>Какви са особеностите при ползване на плащан отпуск и отпуск по болест при сумирано отчитане на работното време?</i>	106
Казус: <i>Какви данъци и осигуровки дължи работодателят, ако уволи служителя срещу обезщетение?</i>	108
Раздел 6	
Осигурителен стаж	110
Казус: <i>Как се зачита осигурителен стаж при пенсиониране на лице, работило по два трудови договора?</i>	110
Казус: <i>Как се установява осигурителен стаж по съдебен ред?</i>	111
Казус: <i>Как се зачита стажът на лице, работещо по основен и по допълнителен трудов договор?</i>	114
Казус: <i>Времето, през което лицето е получавало обезщетение за безработица, счита ли се за трудов стаж при определяне на процент прослужено време на новоназначен служителя?</i>	115

ГЛАВА ВТОРА

ИЗПЪЛНИТЕЛИ ПО ДОГОВОРИ

ЗА УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ

117

Раздел 1

Обхват на осигуряването. Варианти на осигуряване ...

120

Казус: *Какви са вариантите за осигуряване на собственик на ЕООД и съдружник в ООД, вписани в търговския регистър като управители на дружествата?*.....

120

Казус: *Как следва да се осигуряват председателят и членовете на управителния съвет на сдружение с нестопанска цел?*.....

123

Казус: *Лице, работещо като управител на ООД с договор за управление и контрол, е придобило и упражнило правото си на*

<i>пенсия за осигурителен стаж и възраст и продължава да работи като управител. Възможно ли е да прекрати осигуряването си и по какъв начин?</i>	125
Казус: <i>Как се осигурява прокуристът и може ли назначаването му да спести осигурителни вноски?</i>	126
Казус: <i>Как се осигурява лице, чаенуващо в гражданско дружество?</i>	129
Казус: <i>Може ли съдружник в ООД да сключи трудов договор „сам със себе си“ (като физическо лице)?</i>	133
Казус: <i>Може ли управляващият собственик на капитала на ЕООД да сключва трудов договор „сам със себе си“?</i>	135
Раздел 2	
Осигурителен доход	139
Казус: <i>Как се определя осигурителният доход на членовете на управителния съвет на акционерно дружество?</i>	139
Раздел 3	
Осигуряване на няколко основания	141
Казус: <i>Как трябва да се осигурява собственик на ЕТ, който същевременно е управител на ЕООД и управител на ООД, при положение че и трите фирми осъществяват дейност?</i>	141
Казус: <i>Как трябва да се осигурява съдружник в ООД по сключен граждански договор за извършване на работа с личен труд? Същото лице е едноличен собственик на ЕООД и има договор за управление като изпълнителен директор на АД.</i>	143
Казус: <i>Как трябва да се осигурява управител на ООД, който получава възнаграждение от дружеството и същевременно работи и по трудов договор?</i>	146
Раздел 4	
Зачитане на осигурителен стаж	147
Казус: <i>Как се зачита осигурителният стаж за времето на работа по договор за управление и контрол?</i>	147

ПЛАВА ТРЕТА

САМООСИГУРЯВАЩИ СЕ ЛИЦА149

Раздел 1

Обхват на осигуряването.....152

Казус: Какъв вариант на осигуряване да избере лице, упражняващо дейност като самоосигуряващо се, и може ли впоследствие да промени избора си? 152

Казус: Може ли лице, което е пенсионер и упражнява дейност като самоосигуряващ се, да не внася осигурителни вноски?..... 154

Казус: Върху какъв доход следва да внася здравните си вноски самоосигуряващо се лице за период на временна неработоспособност, при положение че внася осигурителните си вноски върху минималния осигурителен доход? 157

Раздел 2

Осигурителен доход158

Казус: Върху какъв доход следва да се осигурява земеделски стопанин, който поделяжи на осигуряване и на друго основание? 158

Казус: Как определя окончателния си осигурителен доход ЕТ, който извършва и дейност като регистриран земеделски стопанин?.....160

Раздел 3

Осигуряване на няколко основания.....162

Казус: Как следва да се осигурява контролър на търговско дружество, който работи и като адвокат?..... 162

Казус: Как следва да се осигурява самоосигуряващо се лице – собственик на едно търговско дружество, което е сключило граждански договор с друго търговско дружество? 164

Раздел 4

Обезщетения за болест и майчинство166

Казус: Необходимо ли е през време на отпуска по майчинство едноличният търговец или едноличен собственик на ЕООД да назначи прокуриснт, за да има право на парично обезщетение от ДОО?..... 166

Казус: Какво е необходимо да направи самоосигуряващото се лице, за да получи от НОИ обезщетение за временна неработоспособност, бременност и раждане и отглеждане на дете до 2-годишна възраст?..... 168

Казус: Може ли друг да представя в НОИ документите за изплащане на обезщетенията за болест и майчинство вместо самоосигуряващото се лице?..... 170

Раздел 5

Подаване на данни за осигуряването.....172

Казус: Как самоосигуряващите се лица подават в НАП данни за осигуряването си с декларация образец № 1?..... 172

Казус: Как самоосигуряващите се лица погъват и подават в НАП декларация образец № 6?..... 175

Казус: В кои случаи е необходимо самоосигуряващите се лица да подадат в НАП декларация образец № 5?.....177

Раздел 6

Зачитане на осигурителен стаж179

Казус: Как се зачита осигурителният стаж на самоосигуряващо се лице, което е заявило, че упражнява трудова дейност за периода от 01.01.2020 г. до 31.10.2020 г., за този период се осигурява авансово върху 1000 лв. и е декларирало това и в декларация обр. № 1 „Данни за осигуреното лице“179

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

РАБОТА ПО ГРАЖДАНСКИ ДОГОВОР.....182

Раздел 1

Обхват на осигуряването.....185

Казус: В кои случаи предприятието следва да внася осигурителни вноски за наето по граждански договор лице и с какво това е по-изгодно за него в сравнение с наемането на лице по трудов договор?..... 185

Казус: Какво спестява на осигурителя наемането на работещи по граждански, вместо по трудов договор?.....187

Казус: Какво спестява на предприятието наемане на пенсионер за работа по граждански договор?..... 189

Раздел 2

Осигурителен доход.....193

Казус: Върху какъв доход се осигурява работещият по граждански договор и каква е разликата с осигурителния доход на лице, работещо по трудово правоотношение?..... 193

Казус: Какви осигурителни вноски се дължат върху авторските хонорари? 194

Раздел 3

Осигуряване на няколко основания.....195

Казус: Как следва да се осигурява лице, наето по граждански договор, при положение че същото работи и по трудов договор?.. 195

Казус: Как следва да се осигурява лице, което упражнява трудова дейност като едноличен търговец и същевременно е търговски пъанотоуциник на друг търговец?..... 198

Казус: Собственик и управител на фирма - ЕООД, занимаваща се с международен транспорт, иска да работи в чужбина със своя камион и да получава възнаграждение за това от фирмата си. Възможно ли е да сключи граждански договор с друкжеството си? Полагат ли му се командировъчни?..... 199

Казус: Личен лекар се осигурява по договор за управление в едноличното си дружество върху възнаграждение, което е по-малко от максималния месечен осигурителен доход. Същевременно си изплаща възнаграждение за положен личен труд в дружеството. Дължат ли се осигурителни вноски върху изплащания доход за личен труд? 202

Раздел 4

Обезщетения за болест и майчинство 204

Казус: Може ли лице, осигурено по трудов договор, което е в отпуск поради бременност и раждане, да работи по граждански договор и да получава обезщетение от държавното обществено осигуряване? 204

Раздел 5

Подаване на данни за осигуряването..... 206

Казус: Как възложителят на работата подава в НАП данни за осигуряването на наето по граждански договор лице с декларация образец № 1? 206

Казус: Как възложителят на работата попълва и подава в НАП декларация образец № 6?..... 208

Раздел 6

Зачитане на осигурителен стаж 212

Казус: Как се защита осигурителният стаж за времето на работа по граждански договор?..... 212

ГЛАВА ПЕТА

ОСИГУРЯВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ НА СОЦИАЛНИ

ПРАВА ПРИ РАБОТА В ДРУГА ДЪРЖАВА..... 215

Раздел 1

Определяне на приложимото законодателство..... 217

Казус: Къде следва да се осигурява български гражданин, който осъществява дейност в друга държава от ЕС - в България или в другата държава от ЕС?..... 217

Казус: Възможно ли е български работник да работи в друга държава - членка на ЕС, и да се осигурява в Република България? Съществуват ли изключения от правилото за осигуряване на работниците, които работят в друга държава - членка на ЕС?..... 218

Казус: Българско предприятие решава да командирова работници за работа в друга държава - членка на ЕС. Какво следва да е налице, за да се приеме, че има „командироване“ според правилата за социална сигурност на ЕС?..... 218

Казус: Защо е необходимо работодателят да има „съществена дейност“ в държавата, от която се командирова работници? Как се определя къде е съществената дейност на български работодател, който изпраща работници в друга държава от ЕС?..... 220

Казус: Защо е необходимо работодателят и работникът да поддържат т. нар. пряка връзка по време на работа в друга държава от ЕС? Кога е налице „пряка връзка“ между командирования и работодателя, който го изпраща в друга държава от ЕС?..... 222

Казус: Предприятие е сключило договор за изпълнение на строителна поръчка в друга държава от ЕС и иска да наеме български работници, които не му достигат, с цел командироването им на обект в другата държава. Кои правила се прилагат спрямо тези работници, които са наети в Република България с цел командироване в друга държава от ЕС? Има ли минимално изискуем период на осигуряване в държавата, в която са наети работниците, за да се приеме, че в тези случаи е налице „пряка връзка“ между работниците и работодателя?..... 223

Казус: Съществуват ли ситуации, когато може още първоначално да се приеме, че не е налице командироване по смисъла на правилата за социална сигурност на ЕС?..... 224

Казус: Кои правила се прилагат спрямо самостоятелно заетите лица в Република България, които временно ще работят в друга държава - членка на ЕС?..... 225

Казус: Каква е разликата в условията между командироването на самостоятелни заети лица в сравнение с командироването на заети лица според правилата за социална сигурност на ЕС?.....225

Казус: Български адвокат сключва договор с юридическа кантора в Германия за предоставяне на юридически услуги, което налага лицето да полага труд на територията на Германия за определен период от време (по-кратък от 24 месеца). Как се определя дали лицето обичайно осъществява дейност като самостоятелно заето лице в изпращащата държава членка (в случая Република България)?.....225

Казус: Възможно ли е адвокат да се командирова в друга държава, за да осъществява дейност като строителен работник? Какво означава самостоятелно заетото лице да осъществява „подобна“ дейност в другата държава на ЕС?..... 228

Казус: Коя институция в Република България определя дали са налице условията за „командироване“ по списъка на европейските регламенти и следва ли да се издава специален удостоверителен документ за това? 229

Казус: Предприятие иска да командирова работник за срок от 3 години в друга държава – членка на ЕС. В този случай, когато първоначално е известно, че едно от условията на регламентите за командироване ще бъде нарушено, възможно ли е сключването на споразумение между компетентните институции относно изключения от законодателството, което по принцип следва да се определи като приложимо? 230

Казус: Как да различим кога е налице ново командироване и кога удължаване на първоначално определеното?.....232

Казус: Какво следва да се направи, ако командироването се преустанови или прекъсне?.....232

Казус: Какво следва да се направи, ако по време на командироването настъпят промени в положението на лицето?.....233

Казус: Кое законодателство се прилага спрямо лицата, които обичайно работят в две или повече държави от ЕС?233

<i>Казус: Кога се приета, че едно лице обичайно работи в две или повече държави членки?</i>	235
<i>Казус: Какво означава, че значителната дейност се извършва в една от държавите?</i>	237
<i>Казус: Как се определя значителната дейност на работниците в международния транспорт?</i>	238
<i>Казус: Как се определя кое е седалището или мястото на дейност на работодателя?</i>	238
<i>Казус: Какво следва да направи работодателят на лице, което работи в две или повече държави членки?</i>	239
<i>Казус: Кои правила се прилагат към самостоятелно заетите лица, които обичайно са самостоятелно заети в две или повече държави от ЕС?</i>	240
<i>Казус: Какви са критериите за обичайно осъществяване на дейност като самостоятелно заето лице в две или повече държави от ЕС?</i>	240
<i>Казус: Как се определя значителната част от дейността на самостоятелно заето лице?</i>	241
<i>Казус: Как се определя мястото, в което е съсредоточена дейността?</i>	242
<i>Казус: Кои правила се прилагат спрямо лице, което е заето, така и самостоятелно заето в различни държави от ЕС?</i>	242
<i>Казус: Как се определя мястото на пребиваване?</i>	243
<i>Казус: Има ли промяна в правилата за приложимото законодателство по отношение на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия след излизането от ЕС?</i>	243
<i>Казус: Как се определя приложимото законодателство по отношение на заварени положения, възникнали между държавите членки и Обединеното кралство до 31.12.2020 г. и продължаващи след тази дата?</i>	245
<i>Казус: Какво става с преносимите документи/удостоверенията А1, издадени преди 31.12.2020 г. за Обединеното кралство?</i>	248

Казус: Как се определя приложимото законодателство по отношение на положения, възникнали между държавите членки и Обединеното кралство, считано от 1 януари 2021 г.?..... 249

Казус: Какво става с преносимите документи/удостоверенията А1, издадени след 31.12.2020 г. за Обединеното кралство?..... 250

Казус: С кои държави извън ЕС има международни договори, в които са предвидени разпоредби за приложимото законодателство и коя е компетентната институция за прилагането им?.....252

Раздел 2

Право на обезщетения и пенсии

при работа в ЕС.....271

Казус: След осъществяване на трудова дейност в различни държави - членки на ЕС, където лицето се е осигурявало съгласно основното правило на приложимото законодателство (в държавата по месторабота), то се завръща в Република България и иска да ползва права въз основа на придобитите там осигурителни периоди. Възможно ли е да се сумират осигурителни периоди, натрупани в друга държава на ЕС за придобиване на право на обезщетения за болест, майчинство, безработица и пенсии в България? Какви документи са необходими?.....271

Казус: След работа в друга държава - членка на ЕС, работник представя на своя български работодател документи и иска преценка правото на допълнително трудово възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален опит (т. нар. право на клас), въз основа на тях. Има ли основания за зачитане за правото на клас в Република България на осигурителните периоди, придобити по законодателството на друга държава от ЕС, и какви документи следва да представи лицето?.....273

Казус: По време на командироване в друга държава от ЕС за 6 месеца, където се осигурява съгласно българското законодателство, работникът се разболява и му се налага да не изпълнява трудовите си задължения. Какъв документ следва да представи в НОИ работодателят, за да може на работника да

*му се издаати обезщетение за временна неработоспособност – български боличен лист или нещо друго? Какъв е редът за представянето на документите от работодателя в НОИ? Може ли това обезщетение да се издаати на работника от НОИ по банковата му сметка в държавата, в която е командирован?.....*277

Казус: *Как се изчислява паричното обезщетение за боалест или майчинство в този случай?.....* 281

Казус: *Възможно ли е да се отпусне парично обезщетение за безработица на лице, което е работило в друга държава от ЕС и се е осигурявало там; прекратило е правоотношението си с чуждия работодател поради изтичане на срока на договора, след което се е завърнало в Република България?.....* 282

Казус: *Лице, на което е отпуснато парично обезщетение за безработица в Република България за една година, решава да замине да си търси работа в друга държава от ЕС. При какви условия това лице може да продължи да получава парично обезщетение за безработица от Република България по време на търсене на работа в другата държава от ЕС? Следва ли да поддържа регистрацията си в българското Бюро по труда за времето, през което е в другата държава от ЕС?.....*283

Казус: *Как се определя правото и как се изчислява размерът на пенсията при работа в друга държава от ЕС?.....*285

Казус: *Могат ли да се издават български пенсии в друга държава от ЕС?.....*286